European Institute for Gender Equality

Prancūzija pirmą kartą tapo Lyčių lygybės indekso lydere

Teisės aktai lygybės srityje keičia padėtį, tačiau kol kas dar ne visur...

Aplenkusi nuo 2013 m. pirmavusią Švediją, Prancūzija tapo ES Lyčių lygybės indekso lydere. Vis dėlto pažanga siekiant lyčių lygybės visoje ES tebėra labai lėta, o šių metų indeksas rodo, kad vienos srities laimėjimų nepakanka bendrai pažangai užtikrinti.

„Lyčių lygybė yra svarbi Europos konkurencingumui ir jos įgyvendinimas neatsiejamas nuo kokybiškų priežiūros paslaugų, – sakė už socialines teises ir įgūdžius, kokybiškas darbo vietas ir parengtį atsakinga vykdomoji Europos Komisijos pirmininkės pavaduotoja Roxana Mînzatu. – Šių metų Lyčių lygybės indeksas rodo, ko turime siekti: vaiko priežiūros atostogomis turi naudotis abu tėvai, o šeimoms vaikų priežiūros paslaugos turi būti prieinamos tada, kai jų labiausiai reikia, kad kiekvienas galėtų savo įgūdžiais prisidėti prie tvaraus Europos augimo.“

„Šių metų Lyčių lygybės indekso rodikliai aiškiai rodo, kad, kai Europa imasi veiksmų lygybei užtikrinti, žmonių gyvenimas keičiasi, ir tie pokyčiai gali vykti labai sparčiai, – sakė už lygybę, pasirengimą krizėms ir jų valdymą atsakinga Europos Komisijos narė Hadja Lahbib. – Tačiau priimti teisės aktai – tik pradžia. Tikroji lygybė išryškėja darbo užmokesčio lapelyje, kai moteris uždirba tiek pat, kiek bendradarbis vyras. Ji išryškėja namuose, kai tėvas ima vaiko priežiūros atostogas ir būna namuose ne tik tada, kai vaikui jau laikas miegoti. Noriu Europos, kurioje tai galėtų patirti kiekviena moteris ir kiekvienas vyras, kad ir kur jie gyventų.“

„Prancūzijos pavyzdys rodo, kas nutinka, kai šalis nusprendžia, kad lyčių lygybė galios srityje turi būti norma, o ne išimtis, – sakė EIGE direktorė Carlien Scheele. – Bet tenka pripažinti, kad proveržis vienoje srityje negali iš esmės pagerinti viso indekso. Jeigu Europa tokį patį ryžtą pademonstruotų priežiūros, darbo užmokesčio ir išsilavinimo srityse, pažangos nebematuotume vos keliomis dešimtosiomis balo. Deja, dar laukia daug nepadarytų darbų.“

Pagrindinės išvados

- Lyčių lygybė ES vertinama 64,5 balo iš 100. Nuo praėjusių metų šis rodiklis padidėjo 0,9 balo, o nuo 2020 m. – 5,6 balo.
- Prancūzija (74,8) aplenkė Švediją (73,6), nuo jų labai nedaug atsilieka Danija ir Ispanija. Kipro, Vengrijos ir Čekijos rezultatai prasčiausi.

- Didžiausia pažanga fiksuojama galios srityje: šiemet šios srities įvertinimas padidėjo 2,4 balo, o nuo 2020 m. – 13,1 balo, tačiau šios srities įvertinimas tebėra žemiausias – 42,9 balo.
- Visų kitų sričių rodikliai per praėjusius metus padidėjo mažiau nei vienu balu.
- Priežiūros pareigomis vis dar dalijamasi netolygiai. Moterų užimtumas pagal etato ekvivalentą mažesnis, jos skiria daugiau laiko artimųjų priežiūrai nei vyrai. Maždaug 41 proc. moterų (palyginti su 20 proc. vyrų) vaikų priežiūrai skiria daugiau kaip 35 valandas per savaitę.
- Teisė pasinaudoti vaiko priežiūros atostogomis vis dar negarantuoja galimybės gauti vaiko priežiūros išmokas.

Šuolis aukščiausiose pozicijose

Prancūzija į pirmą vietą pakilo dėl to, kad galios srityje jos lyčių lygybės rodiklis padidėjo 9 balais. Valdžios institucijose, didžiausių įmonių valdybose ir sporto federacijų tarybose Prancūzija jau beveik pasiekė lyčių lygybę.

Ir ji nėra vienintelė. Nuo 2020 m. dar 15 valstybių narių galios rodikliai padidėjo daugiau nei 10 balų – tai lėmė didesnis vadovaujamąsias pareigas einančių moterų skaičius įmonių valdybose ir sporto organizacijose. Septyniose valstybėse narėse didžiausiose biržinėse bendrovėse bent 40 proc. valdybos narių yra moterys – tai pasiekta įstatymais nustačius kvotas. ES direktyvoje dėl biržinių bendrovių direktorių pareigas einančių asmenų lyčių pusiausvyros nustatyta, kad nepakankamai atstovaujamos lyties asmenys turi užimti bent 40 proc. nevykdomųjų direktorių pozicijų ir bent 33 proc. visų direktorių pozicijų.

Nuo praėjusių metų vos 0,9 balo pagerėjęs įvertinimas byloja apie itin lėtą pažangą
Kitose srityse padėtis kur kas mažiau džiuginanti. Lyčių lygybės rodikliai gerėja, tačiau vis lėčiau. Nuo 2023 m. kasmetinė pažanga nesiekia nė vieno balo.

11 valstybių narių nuo 2020 m. fiksuojamas žinių srities rodiklio blogėjimas, nes moterys ir vyrai toliau telkiasi skirtingose studijų kryptyse.

Sveikatos srityje pažanga iš esmės sustojo.

Nors pažanga daroma, galios sritis tebėra vertinama prasčiausiai – 15 valstybių narių jos įvertinimas vis dar nesiekia 40 balų. Visiška lyčių lygybė būtų įvertinta 100 balų.

Be to, valstybės narės į priekį juda nevienodu greičiu. Vertinant pagal ES vidurkį, jos pasidalijo į dvi grupes, kurių kiekvienoje yra šalių, kurių rezultatai viršija ES vidurkį, ir šalių, kurių rezultatai jo nesiekia:

- **Aukštynkryptė konvergencija:** Čekija, Vokietija, Estija, Graikija, Italija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Austrija, Lenkija, Portugalija, Suomija ir Švedija pagerino savo Lyčių lygybės indekso rodiklius ir kartu sumažino atotrūkį nuo ES vidurkio.

- **Aukštynkryptė divergencija:** Belgija, Bulgarija, Danija, Airija, Ispanija, Prancūzija, Kroatija, Kipras, Latvija, Vengrija, Nyderlandai, Rumunija, Slovėnija ir Slovakija taip pat pagerino savo rodiklius, tačiau tokiu tempu, dėl kurio jų atotrūkis nuo ES vidurkio dar labiau padidėjo.

Priežiūros srityje dar reikia daug nuveikti

Jei galios srityje jau matyti, kur atveda tikslingi veiksmai ir tinkamas reglamentavimas, priežiūros srityje dar reikia daug nuveikti.

Vaikų turėjimas vis dar įtakoja apmokamo darbo pasiskirstymą tarp moterų ir vyrų. Porose, auginančiose vaikus, tėvų užimtumas vidutiniškai siekia 92 proc. etato ekvivalento, o motinų – tik 68 proc. Iš šio 24 procentinių punktų skirtumo matyti, kad daug daugiau motinų dirba ne visą darbo dieną.

Priežiūros pareigų pasiskirstymas namuose atskleidžią kitą šios istorijos pusę.. Visoje ES dvi iš penkių motinų (41 proc.) vaikų priežiūrai skiria daugiau nei 35 valandas per savaitę. Tai darančių tėvų yra perpus mažiau (20 proc.).

Tačiau iš Danijos rezultatų matyti, kad gali būti ir kitaip. Tai vienintelė valstybė narė, kurioje intensyvios vaikų priežiūros srityje nėra lyčių nelygybės.

Danijoje tik viena iš penkių motinų vaikų priežiūrai skiria daugiau nei 35 valandas per savaitę. Tas pats pasakytina ir apie šios šalies tėvus. Danija taip pat yra viena iš vos šešių valstybių narių, kuriose pasibaigus gerai apmokamoms vaiko priežiūros atostogoms vaikui iškart garantuojama vieta vaikų priežiūros įstaigoje.

Vaiko priežiūros atostogos gali pakeisti vaikų priežiūros pareigų pasiskirstymą, tačiau tik tuo atveju, jei jomis naudojasi ir tėvai.

15-oje valstybių narių, kurių 2024 m. duomenys yra prieinami, moterys vis dar sudaro 74 % visų vaiko priežiūros atostogomis besinaudojančių asmenų, o daugelis tėvų pasiima tik minimalią jų dalį. Lemiamas veiksnys čia yra atlyginimas.

Teisė gauti atostogas dar nereiškia, kad bus gaunamos vaiko priežiūros atostogų išmokos 18 proc. 20–49 m. amžiaus moterų ir 13 proc. 20–49 m. amžiaus vyrų tokių išmokų negautų.

1995 m. Švedijoje įvedus keturių savaičių vaiko priežiūros atostogas tėvams ir užtikrinus 75–80 proc. jų darbo užmokesčio dydžio išmokas, vyrų naudojimasis šiomis atostogomis išaugo nuo 3 iki 60 proc.

Kai tėvai naudojasi vaiko priežiūros atostogomis, laimi visi: motinos, tėvai ir vaikai atranda daugiau laiko kurti stipresnį tarpusavio ryšį. Švedijoje atliktas tyrimas parodė, kad kiekvienas

mėnuo, kurį tėvas praleidžia vaiko priežiūros atostogose, turi didesnį teigiamą poveikį vėlesnėms motinos pajamoms nei vienu mėnesiu sutrumpintos pačios motinos vaiko priežiūros atostogos.

Lyčių lygybė – tvaraus augimo varomoji jėga

EIGE tyrimas rodo, kad pažanga lyčių lygybės srityje iki 2050 m. galėtų padėti padidinti ES BVP vienam gyventojui 6,1–9,6 proc. (1,95–3,15 trln. eurų) ir sukurti dar 10,5 mln. darbo vietų. Tas pats tyrimas rodo, kad kompleksinės priemonės lyčių nelygybei mažinti yra veiksmingesnės nei pavienių nelygybės problemų sprendimas.

Lyčių lygybės sunkiausia siekti galios srityje. Tačiau, kaip rodo šių metų indekso rodikliai, galios srityje teisės aktai gali turėti realų ir greitą poveikį. Dabar svarbiausia taip pat ryžtingai siekti pažangos ir visose kitose srityse.

Atsisiųskite 2026 m. Lyčių lygybės indeksą ir dalykitės jo rezultatais, skatindami politines diskusijas ir veiksmus savo šalyje :

https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-index-2026-making-parental-leave-work